

Ötszáz éves lett a királyi város

MIKOR ÉS HOGYAN LEHET ISMÉT KÖZPONT SZEGED?

Immár nyolcadik alkalommal ünnepelték Szeged Napját május 21-én, arra emlékezvén, hogy III. Károly király 1719-ben e napon írta alá a város kiváltságlevelét. Az ünnepi közgyűlésen – adták át a Szeged Díszpolgára kitüntetést is, amelyet az idén *Kristót Gyula* történészprofesszor kapott meg. A József Attila Tudományegyetem Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszékének egyetemi tanára haminckilenc éve foglalkozik a középkor honi eseményeivel. Igen jó ismerője annak az időszaknak is, amikor 500 évvel ezelőtt Szeged szabad királyi város lett. A professzor úrral Szeged akkori jelentőségéről, a város mai helyzetéről és jövőbeli kilátásairól beszélgettünk.

– Hogyan lehetne meghatározni Szeged szerepét a középkori Magyarországon?

– Az akkori időben az egész Kárpát-medencét kitöltő országnak összesen kilenc szabad királyi városa volt, köztük az egyik Szeged. A másik nyolc település a Dunántúlon, a Duna mellett és a Felvidéken volt. A Sopron-Pest-Eperjes vonal alatt egyetlen más város sem kapta meg ezt a büszke címet. A tizenkilencedik században Szeged már az ország második és az Osztrák-Magyar Monarchia hatodik legnagyobb városává fejlődött mind lélekszámban, mind fontosságát tekintve.

– Mivel magyarázható, hogy ettől az „élbolytól” jelentősen lemaradt a mai Szeged?

– A viszonylagos lemaradás döntően három körülményre vezethető vissza. Az egyik Trianon, aminek következtében a város az ország közepéből a szélére került. A dél felé vezető közlekedési hálózat elvesztése után Szeged ugyan tett elkeseredett lépéseket, hogy kiépítse új regionális szerepkörét, de egyszerűen nem tudta pótolni a vele kapcsolatban már nem lévő Délvidéket és a keleti hátszágot. A másik ok utóbb az ellenségeskedő politika a jugoszlávokkal, ami miatt Szeged fejlesztése teljesen leállt. Ezzel egyúttal sújtották a „bűnös” várost is, amiért Horthy innen indította a „szegedi gondolat”-ot. Ezzel retorzióval Szeged évtizedes hátrányba került. A harmadik probléma már napjaink jellemzője. Ma, amikor kezd kinyílni a világ, kiderül, hogy a város környezete rendkívül heterogén, a határaink közelében élők nem igazán teljesítményorientáltak. Amit az „ingerszegény” szomszédos országoktól kapunk, annak egyelőre jobbára csak a negatívumait látjuk. A nem igazán Európa-szintű hatások csak ártnak a város mai fejlődésének. Az ország nyugait részein más szellemiséggel, más munkakultúrával kerülhetnek kapcsolatba az ott élők.

– Európa-régióban gondolkodva viszont Szegednek kifejezetten előnyös lehet a hármas

határ közelsége, gazdasági szempontból akár hídfeállítás szerepe lehet a városnak a nyugatról érkező befektetők keleti terjeszkedésében. Akár a térség pénzügyi, kereskedelmi, gazdasági, központjáról is lehet szó.

– Erre valóban lenne reális esély, de ehhez erőteljes infrastruktúrális fejlesztésre volna szükség. Például autópálya nélkül Szegeden nem lesz új ipar és zöldmezős beruházás. Szóval a külföldi befektető továbbra is megáll a Duna vonalánál vagy Kecskemétnél. Az igazi gondot azonban abban látom, hogy Szeged még nem kész az európai kultúra fogadására. Óriási szemléletváltásra lesz szükség ebben a városban. Ami pedig az említett regionális központi szerepet illeti: Szeged „virágzására” csak akkor lesz lehetőség, ha egy azonos Európai Unióban lesz Magyarország, Románia és Jugoszlávia. Ez azonban e pillanatban beláthatatlan távolságra van. Addig jónéhány olyan évnék nézünk elébe, amikor Szegedet kemény határok fogják a déli világtól elzárni, hiszen az unió határai Nagylaknál és Röszkénél fognak húzódni. Emiatt Szegednek jó tíz év kell ahhoz, hogy egy egységes európai régióban központ legyen.

Ez idő alatt arra kellene felkészülni, hogy mindazt az előnyt, amiből később profitálhat, megszerezze a maga számára. Gondolok itt azokra az EU-támogatásokra, amelyeket Temesvár és Újvidék ma még nem kap meg. A tét tehát az: Szeged képes-e egyfajta készenléti állapotba hozni magát? És kíváncsok lennének az is, hogy ne menjenek tönkre a gazdasági, kamarai és más határmenti kapcsolatok annak ellenére, hogy a schengeni határok, mondjuk Röszkéig történő kiterjesztése nagy törést okozhat ezekben a viszonyokban. Azon sem lepődnek meg túlzottan, ha vízumkényszer bevezetésén gondolkodnának a politikusok.

– A nagyléptékű tervek mellett mit tart mielőbb megoldandó feladatnak a város mai gondoljai közül?

– Bár ez már nagyjából megtörtént, de azért teljesen el kell tűnniük a város köztereiről például az illegális pénzváltóknak, mert azok nem csupán a helyi lakosokat zavarják. Ennél azért komolyabb dolgokra is gondolok: Szegednek idegenbarát várossá kell lennie, amely nem csupán önmaga számára bontakozik ki és nyílik meg, hanem az idegenek számára is.

Kedvességben, megértésben és a nyelvtudásban. Szegednek jelenleg még egyetlen kongresszusi terme sincs, idegenforgalmi koncepcióval sem rendelkezik. Ennek híján hogyan is lehet egyáltalán regionális központi álmokról beszélni? Észre kellene már vennünk, hogy az a nekünk nagyon kedves mondat, amely szerint „ki a Tisza vizét issza, vágyik annak szíve vissza”, nem ugyanazt jelenti nekünk és a hozzánk látogatók számára.

– Mire emlékezteti Szeged Napja a szegedieket?

– Szeged 1498-ban kapta meg a szabad királyi város jogállást, amely igen magas elismerés volt. A 143 éves török hódoltságot követően 29 esztendeig (1690-től 1719-ig) tartott, amíg a korábban megszerzett jogokat visszaszerezte. A szabad királyi város rangjának újbóli elismerése érdekében még arra a kegyes csalásra is hajlandók voltak a szegediek, hogy egy frissiben készített pecsétnyomót kihalásztattak a Tiszából, „bizonyítva” ezzel a város korábbi autonómiáját és kiváltságainak eredetét. Végül is elérték, hogy klasszikus értelemben saját önkormányzatuk lett, ráadásul országos vám- és révéntességet kaptak a szegedi polgárok, ami alaposan megnövelte az erre a tájra irányuló kereskedelmet. Egy érdekesség ebből az időből: hogy a városba özönlést fékezzék(!), csak katolikus lehetett Szegeden teljes jogú polgár. Szóval a város ismét elindult a fejlődés útján, amihez nagyban hozzájárult önkormányzatának kiépítése és annak megfelelő működése.

– A középkori Magyarországhoz hasonlatos szerepe lehet-e még valaha a Tisza-parti városnak?

– Én úgy gondolom, hogy nem is igazán erről szól ma a történet.

Fontosabbnak és valódi feladatnak azt érzem, hogy Szeged találja meg a helyét a mai világ új struktúrájában.

V. I. P.